

Innhold

Forord	11
1 Introduksjon.....	13
1.1 Folk uten historie?	14
1.2 Synliggjøring av samisk fortid	16
1.3 Perspektiver og premisser.....	18
1.4 Samisk historie som nordisk historie	19
2 Skiftende syn på samenes opprinnelse	23
2.1 Innledning.....	23
2.2 Urbefolkning og kulturelle stereotyper.....	25
2.3 Et fremmed folk fra øst.....	28
2.4 Raseforskning og innvandringsveier.....	30
2.5 Et antropologisk perspektiv på samisk etnogenese.....	33
2.6 Tilkomst av samisk etnisitet: en arkeologisk tolkning ..	38
2.7 Etnisitet: biologisk eller kulturell identitet?.....	43
3 Økonomisk spesialisering og etnisk konsolidering: samiske samfunn i jernalder og tidlig middelalder.....	53
3.1 Bakgrunn.....	53
3.2 Jernalderens begynnelse: konsolidering og endring....	56
3.3 Germanere og samer i nord.....	58
<i>Utbygging eller samarbeid?</i>	60
<i>Samisk fangst og «redistributiv» økonomi.....</i>	64
3.4 Hellegrøper, tran og etnisitet	68
<i>Hellegrøper og etniske grenser.....</i>	73
3.5 Bosetning, sølvskatter og giftermål.....	75
<i>Sølvskatter, grenser og gavebytte</i>	79
<i>Giftermål og sosial differensiering</i>	83
<i>Språklige belegg for samhandling.....</i>	87
3.6 Tidlig reindrift? Nye boplasstyper i innlandet.....	89
<i>«Stallotuffer» og rekkeorganiserte ildsteder.....</i>	91
<i>Fangst og tamreindrift?</i>	96
3.7 Fangstmarksgraver og samisk bosetning i sør	99
<i>Samer eller germaner?.....</i>	101
3.8 Fangstsamfunn og interetnisk samkvem i øst	106

	<i>Handel og bosetning i vikingtiden</i>	109
	<i>«Lapprösen»: en østlig parallell til innsjøgravene?</i>	111
3.9	Graver og offerplasser som religiøse og sosiale uttrykk. 113	
	<i>Graver i ur og berg</i>	114
	<i>«Metalldepotene»</i>	
	– <i>offerplasser i det nordsvenske innlandet</i>	119
	<i>Samfunnsendringer og økt rituell aktivitet</i>	122
3.10	Sosiale, språklige og etniske prosesser	
	i jernalder og tidlig middelalder	127
	<i>Språk og etnisitet i jernalderen</i>	129
	<i>Vikingtid og tidlig middelalder:</i>	
	<i>intensivert handel og nye kontakter</i>	132
	<i>Ytre press og formalisering av kulturelle uttrykk</i>	135
4	Kolonisering, kulturmøter	
	og samfunnsendringer cirka 1200–1550	139
4.1	Innledning.....	139
4.2	Overherredømme – tribut – kolonisering	140
	<i>Politisk herredømme og tribut i vest</i>	141
	<i>Handel og skattlegging fra øst: Novgorods interessesfære</i> ..	143
	<i>Handelsinteresser og lokale eliter fra</i>	
	<i>landskapene rundt Bottenvika: kvener og birkarler</i>	149
	<i>Koloniseringsstrategier</i>	152
	<i>Oppdeling av samenes land i interessesfærer</i>	156
4.3	Næringer, økonomi og samfunnsorganisering	161
	<i>Trekk ved kystsamfunnets økonomi:</i>	
	<i>massefangst av villrein i Varanger</i>	170
	<i>Siidaorganisering, bosetning og økonomi:</i>	
	<i>Varanger og Kvænangen</i>	176
	<i>Samiske fiskerbønder</i>	179
	<i>Dyrking, fehold, småviltfangst og innlandsfiske</i>	180
	<i>Boplassen som rituell arena</i>	183
	<i>Bosetningsbrudd eller endring?</i>	184
4.4	Tamreindriftens oppkomst	188
	<i>Pastoralisme og domestisering:</i>	
	<i>den tidlige reindriftens egenart</i>	189
	<i>Pastoralismens sosiale betingelser</i>	190
	<i>Oppkomst og spredning: Hultblads modell</i>	191
	<i>Forklaringer på reindriftens oppkomst</i>	193
	<i>Hvorfor reindrift?</i>	195
	<i>Samisk reindrift: ny økonomi og nye rein?</i>	198

4.5	Mangeromstuffer, finnekonger og religion	200
	<i>Mangeromstuffer og kulturmøter</i>	200
	<i>Religion og rituelle ytringer</i>	207
	<i>Avslutning</i>	220
5	Statlig integrasjon og rettigheter 1550–1750	223
5.1	Innledning.....	223
5.2	Økonomisk og territoriell integrasjon cirka 1550–1750	225
	<i>Handelssamkvemmet fra cirka 1550 til</i>	
	<i>1600-tallets første tiår</i>	225
	<i>Forskjellige «handelsprofiler» blant samene</i>	230
	<i>Statlig regulering fra cirka 1600</i>	232
	<i>Markedshandel i første halvdel av 1700-tallet</i>	235
	<i>Samiske responser på handel og økonomisk politikk</i>	240
	<i>Første fase av den territoriale oppdelingen</i>	
	<i>– fra 1590-årene til 1613</i>	245
	<i>Striden om kystsamene</i>	247
	<i>Andre fase av oppdelingen – 1730- og 1740-årene</i>	250
	<i>Lappekodisillen</i>	256
5.3	Samenes rettsstilling på 1600- og 1700-tallet	263
	<i>Rettigheter og rettssystem</i>	263
	<i>Skattlandsinstitusjonen på svensk side</i>	265
	<i>Rettshistorikernes syn</i>	269
	<i>Karl 9.s skattereform i 1602</i>	272
	<i>«Finneodelen» – en mulighet for samisk selvstendighet</i>	277
	<i>«Finneodelen» oppheves</i>	281
	<i>Reindriftssamene og den norske allmenningsretten</i>	283
6	Misjonærer og noaidier: samisk religion og bekjempelsen av den	293
6.1	Innledning.....	293
6.2	Tidlige kontakter med kristendommen	295
	<i>Ritualer i samband med navngiving og dåp</i>	298
	<i>Ritualer for å krysse religiøse grenser</i>	299
6.3	Samene i 1600-tallets troldomsprosesser	300
6.4	Misjonsoffensiven på 1600- og 1700-tallet	302
	<i>Den norske misjonens organisering og metoder</i>	304
	<i>Religiøse skrifter og skolestell</i>	310
6.5	Grunntrekk ved samenes religion.....	312
	<i>Grunntrekk ved virkelighetsforståelsen og kosmologien</i> ..	313
	<i>Sjamanen – noaidien</i>	318
6.7	Religiøst brudd eller videreføring?.....	321

Epilog.....	327
Litteratur.....	331
Bildekrediteringer.....	365
Bilder.....	365
Kart.....	366
Emneregister.....	369
Personnavnregister.....	381
Stedsnavnregister.....	385

Tekstbokser

<i>Navngivingen av samene</i>	46
<i>Ottars beretning</i>	66
<i>Gammen som mikrokosmos: innredningen av «goahti»</i>	93
<i>Jábmii dáibmu, Rohttoáibmu og Saajvoe – de dødes verdener</i>	117
<i>Bjørnejakt og -riter</i>	125
<i>Hvem var bjarmene?</i>	146
<i>Väinö Tanners analyse av de skoltlesamiske siidasamfunnene</i>	164
<i>Hellige steder, sieidier og offerplasser</i>	211
<i>Den samiske trommen</i>	216
<i>Noaidienes sjelereiser</i>	319
<i>Samisk – norrønt – finsk-ugrisk: et felles religiøst forestillingsgrunnlag?</i>	322